

Василенко М. Є.,

*кандидат педагогічних наук, викладач кафедри юридичних дисциплін
Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ*

СТРУКТУРОГЕНЕЗ ПРОФЕСІЙНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЮРИДИЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Анотація. У статті розкрито форми, зміст та методи юридичної консультативної діяльності. Визначено професійні особливості юридичного консультування, охарактеризовано технології взаємодії юриста з клієнтами. З'ясовано вимоги консультативної діяльності до професійної підготовки студентів юридичних спеціальностей.

Ключові слова: юридичні професії, технологія консультування, юридичне консультування, етапи консультування, зміст, форми та методи консультативної діяльності.

Постановка проблеми. Надання консультацій населенню передбачено функціональними обов'язками багатьох юридичних професій. Проте між кваліфікаційними вимогами цих професій та змістом професійної освіти майбутніх юристів існує протиріччя щодо їх підготовки до консультативної діяльності. Згідно з освітніми стандартами та навчальними планами спеціальності «Правознавство», майбутні юристи у процесі фахової підготовки вивчають основні галузі права, історію їх розвитку в Україні та зарубіжних країнах, адміністративний, цивільний та кримінальний процеси в юриспруденції, складання процесуальних документів з цивільних та кримінальних справ, основи організації і функціонування адвокатських, нотаріальних, судових та правоохоронних органів. Окремі дисципліни з підготовки майбутніх юристів до консультативної діяльності не включено до навчальних планів. Натомість програмами фахових дисциплін з юридичної деонтології, юридичної психології та адвокатології передбачено вивчення окремих питань загального характеру, що стосуються консультативної діяльності юристів.

Аналіз актуальних досліджень. Досвід консультативної підготовки майбутніх юристів відображено у дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних учених: С.С. Алексєєва, О.М. Бандурки, О.Д. Бойкова, Л.О. Воскобітової, Р.Гарріса, С.Д. Гусарева, М.І. Капінуса, І.М. Лук'янової, О.В. Нікітіної, Г.М. Резник, В.В. Руминіної, О.В. Синеокого, О.Ф. Скакун, Н.Ю. Тяпугіної, О.Д. Тихомирова, К.С. Шугріна. Правознавці вказують на складність такої підготовки, зумовленої взаємодією всіх складових юридичного навчання у вищій школі [1].

Проте кожна професія має специфічні особливості об'єктів, змісту, знарядь та умов праці, що впливають на вимоги до психіки та організму професіонала, і визначають змістовні особливості готовності працівника до цієї діяльності. Тому у процесі визначення структури та змісту готовності майбутніх юристів до консультативної діяльності наукового обґрунтування потребують питання: професіографічного аналізу юридичних професій

з метою з'ясування їх вимог до професійної підготовки студентів до консультативної діяльності; виявлення професійних особливостей консультативної діяльності юристів з метою уточнення змісту критеріїв їх готовності до даної діяльності.

Заявлена тема наукової статті обмежує коло дослідницьких питань, внаслідок чого **метою дослідження** обрано: обґрунтувати вимоги консультативної діяльності до професійної підготовки майбутніх юристів.

У ході роботи над статтею для досягнення поставленої мети планується вирішити такі завдання:

- здійснити аналіз змісту, форм та методів консультативної діяльності у праці юристів;
- визначити професійні особливості консультативної діяльності юристів;
- з'ясувати їх вплив на професійну підготовку майбутніх юристів.

Вклад основного матеріалу. Досліджуючи функціональні обов'язки роботи юристів, необхідно вказати, що консультативну діяльність на професійній основі здійснюють не всі фахівці юридичного профілю. Аналіз наукової та навчальної літератури, законів України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про нотаріат», єдиного тарифно-кваліфікаційного довідника робіт і професій дозволив виділити основні юридичні спеціальності, для яких консультативна діяльність є основоположною за функціональними обов'язками [2-5]. Це, в першу чергу, юрисконсульти, адвокати, нотаріуси та їх помічники (таблиця 1).

У професійних обов'язках адвокатів та юрисконсультів прямо вказується на надання консультацій з юридичних питань та роз'яснення суб'єктам права змісту окремих юридичних положень. Професійна діяльність нотаріусів пов'язана, в першу чергу, із виконанням засвідчувальної та контрольно-реєстраційної функцій у процесі вирішення юридичних справ. Проте виконання цих функцій неможливе без консультації клієнтів про порядок надання нотаріальних послуг, роз'яснення прав і обов'язків, попередження про наслідки вчинюваних юридичних дій.

За словником С. Ожегова, термін «консультація» трактується у декількох значеннях, а саме: як рада спеціалістів, порада фахівця, установа, що дає поради [6].

Досліджуючи консультативну діяльність в системі державного управління, А. Краснейчук доходить висновку, що тільки «симбіоз формулювань цієї діяльності як специфічної форми може дати більш повне і системне визначення» [7, 44].

Узагальнення основних підходів до визначення сутності консультативної діяльності юристів дає підстави виділити основні формулювання даного поняття:

Таблиця 1. Спеціальні функціональні обов'язки юридичних професій

Професія	Функціональні обов'язки
Нотаріус	Зобов'язаний сприяти суб'єктам права у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права і обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних юридичних дій; відмовляти у вчиненні юридичних дій у випадках їх невідповідності законодавству України або міжнародним договорам; посвідчувати угоди (договори, заповіти, доручення, шлюбні контракти та ін.); вживати заходів з охорони спадкового майна; видавати свідоцтва про право на спадщину, про право власності на частку в спільному майні подружжя, про придбання жилих будинків з прилюдних торгів; видавати дублікати документів, що зберігаються у справах нотаріальної контори; накладати заборону відчуження нерухомого майна; засвідчувати вірність копій документів, виписок з них, перекладу документів з однієї мови на іншу; посвідчувати факти, що громадянин є живим, його перебування в певному місці, його тотожність з особою, зображеною на фотокартці; посвідчувати час пред'явлення документів, відсутність оплати чеків; передавати заяви фізичних і юридичних осіб іншим фізичним і юридичним особам; приймати у депозит грошові суми та цінні папери, на зберігання документи; вчиняти виконавчі написи, протести векселів, морські протести; пред'являти чеки до платежу і посвідчується.
Адвокат	Зобов'язаний надавати консультації з юридичних питань; складати усні і письмові довідки, скарги та інші документи юридичного характеру; роз'яснювати громадянам зміст окремих юридичних положень; представляти і захищати права та інтереси громадян і юридичних осіб за їх дорученням у всіх органах, підприємствах, установах і організаціях; надавати консультації та інші види юридичної допомоги підприємствам, організаціям, установам стосовно правового забезпечення їх діяльності; виконувати свої обов'язки із захисту та представництва інтересів у процесі дізнання та попереднього слідства; збирати відомості про факти, які можуть бути використані як докази в цивільних, господарських, кримінальних справах і справах про адміністративні правопорушення; неухильно додержуватися вимог чинного законодавства; використовувати всі передбачені законом засоби захисту прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб; бути присутнім при розгляді своїх клопотань і скарг на засіданнях колегіальних органів і давати пояснення щодо суті клопотань і скарг; виконувати інші дії, передбачені законодавством.
Юрисконсульт	Зобов'язаний надавати консультації з правових питань; здійснювати організацію та забезпечувати правильне виконання законодавчих та нормативних актів і документів; розробляти та надавати керівництву пропозиції з вирішення правових питань виробничої, економічної і соціальної діяльності підприємства; перевіряти проекти наказів, інших актів на відповідність законодавству, що подаються на підпис керівнику підприємства, візувати їх за наявності погодження із зацікавленими підрозділами; здійснювати контроль за відповідністю до законодавства актів, прийнятих керівниками структурних підрозділів; забезпечувати облік і зберігання текстів законодавчих й інших нормативних актів; брати участь у підготовці, укладенні та контролі за виконанням господарських договорів, контрактів з іншими підприємствами, установами і організаціями; надавати правову допомогу у здійсненні заходів щодо поліпшення якості продукції (робіт, послуг) і зменшення втрат від випуску недоброякісної продукції; організувати претензійну і вести позовну роботу; представляти у встановленому законодавством порядку інтереси підприємства в судах, інших органах під час розгляду правових питань і спорів.

- діяльність суб'єктів консультування, предметом якої є питання, що виникають у сфері розв'язання державними органами проблем, пов'язаних із підготовкою, ухваленням і аналізом виконання управлінських рішень (аспект державного управління) [7, 45];

- процес спілкування між юристом і «неюристом» з приводу життєвої проблеми, що має правовий характер. Така консультація передбачає науково організовану систему взаємодії консультанта та потребуючої консультативної допомоги особи на основі вивчення і врахування індивідуально-психологічних характеристик й особливостей життєвої ситуації (психологічний аспект) [1, 180];

- як вид спеціально організованого спілкування, у процесі якого фахівець-консультант допомагає клієнтові проаналізувати, прояснити свою життєву ситуацію у правовому полі, актуалізувати його дії на пошук виходу із складних життєвих обставин; консультування передбачає ґрунтовне вивчення особистих запитів клієнтів, особливостей їх життєвих обставин з подальшим наданням рекомендацій відносно подолання юридичних труднощів та складностей розв'язання ситуації (сфера юридичної допомоги) [3; 9];

- професійна діяльність юристів у різних галузях права, яка передбачає правове забезпечення соціально-виробничої діяльності організаційної структури –

споживача правових послуг (правовий аспект) [2].

- процес взаємодії юриста і клієнта стосовно життєвої проблеми з метою виявлення можливих правових варіантів її вирішення та їх наслідків, з'ясування шляхів і засобів реалізації обраного варіанту (аспект професійної юридичної допомоги) [3, 181].

Як бачимо, термін «давати юридичні консультації» в загальному розумінні означає давати поради та висновки, фактична ж консультативна робота передбачає широкий спектр додаткових юридичних дій з підготовки проектів документів та їх візування, перевірки фінансової надійності суб'єктів права, забезпечення їх зовнішньої та внутрішньої безпеки, попередження правопорушень та ведення правовиховної роботи тощо.

Питання про цілі та правові межі консультативної діяльності дискутуються в усіх сучасних напрямках юридичної допомоги. Проте Т. Анісімова, А.М. Бражнікова, Л.А. Воскобітова, С.Д. Гусарев, В.М. Савіщенко та інші дослідники виділяють такі основні завдання юридичного консультування:

- надання клієнтові вичерпної юридичної інформації;
- пояснення клієнтові всіх можливих варіантів вирішення його проблеми;
- узгодження особистих інтересів клієнтів з юри-

дичними нормами, пояснення можливих правових та неправових наслідків кожного з варіантів рішення;

- активізація діяльності клієнтів на пошук правового виходу із складної життєвої ситуації;

- допомога клієнтові у виборі найбільш прийняттого для нього варіанту рішення;

- подолання обмежень обізнаності у законодавчій сфері та освоєння нових правових поглядів на власну життєву ситуацію;

- професійні підтримка і порада, правова перебудова ієрархії цінностей;

- допомога клієнтові у втіленні обраного варіанту рішення шляхом визначення стратегії і тактики юридичних дій і виконання їх в інтересах клієнта;

- юридична допомога та підтримка у розв'язанні гострих життєвих проблем [1; 3; 8; 9].

Російська дослідниця Л.О. Воскобітова вказує на відмінності інтерв'ювання і консультування у професійній діяльності юристів. Основною метою інтерв'ювання є отримати від клієнта найбільш повну інформацію правового характеру для вирішення його життєвої проблеми. Мета ж консультування полягає у наданні порад стосовно можливих варіантів правового розв'язання життєвої проблеми клієнта [1, 181-182]. Уявлення про основні відмінності інтерв'ювання та консультування у роботі юристів надає таблиця 2.

Таблиця 2. Порівняльна характеристика інтерв'ювання і консультування у професійній діяльності юристів

Критерії порівняння	Інтерв'ювання	Консультування
Цілі	Отримати від клієнта найбільш повну інформацію правового характеру для вирішення його життєвої проблеми	Надати клієнтові вичерпну інформацію з його питання; розтлумачити клієнтові всі можливі варіанти вирішення його проблеми; розкрити можливі наслідки кожного з варіантів рішення; допомогти обрати найбільш прийнятний варіант рішення; допомогти у втіленні обраного варіанту рішення шляхом визначення стратегії і тактики юридичних дій і виконання їх в інтересах клієнта.
Комунікативні ролі в діалозі	Активна роль належить клієнту як джерелу фактичної інформації	Активна роль належить юристові.
Характер взаємодії	Інформація передається від клієнта юристу	Інформація передається від юриста клієнтові
Вимоги до процесу взаємодії	Клієнт повинен повідомити юристові про свої проблеми і правдиво викласти всю юридично значиму інформацію	Юрист повинен передати клієнтові всю необхідну йому інформацію про правові аспекти його проблеми. В цьому процесі необхідно досягти розуміння клієнтом положень законодавства, їх впливу на можливість вирішення його проблеми. Юрист повинен організувати діалог з обговорення проблеми клієнта.
Комунікативні навички юриста	Уміння встановити контакт з клієнтом, розговорити його, викликати довіру до фактично незнайомої людини-юриста. Створити необхідні умови для подолання клієнтом сором'язливості, боязкості, замкнутості, недовіри	Уміти залучити клієнта до діалогу, перевірити правильність розуміння клієнтом пояснень консультанта, з'ясувати переваги, що клієнт надає певним варіантам, та мотиви такого вибору.

За характером волевиявлення клієнта консультація може надаватися на прохання суб'єкта права або з власної ініціативи консультанта в інтересах суб'єкта права. В інтересах довіреної йому справи у складних життєвих ситуаціях юрист може особисто звернутися по додаткову консультацію до інших фахівців – економістів, психіатрів, соціального працівника або рекомендувати це зробити клієнтові [3; 1].

У загальному плані серед принципів юридичного консультування спеціалісти вказують на неупереджений характер консультування, прийняття консультантом незалежного професійного рішення стосовно меж юридичної допомоги клієнтові, обґрунтованість та відвертість прийнятих консультантом юридичних рішень [1, 186-195].

Ознайомлення з працями П. Глассера, С.Д. Гусарева, Р. Нельсона-Джоунса, С. Файна дає підстави зробити висновок про використання певних концепцій і запропонованих в їх парадигмі технік, які пропонують як моделі та алгоритми ведення консультативної бесіди, так і орієнтири розв'язання конкретних консультативних проблем. Науково-методологічний підхід до організації та проведення юридичної консультації спирається на взаємопов'язану триаду концептуальної, процесуальної та ціннісної моделей консультування.

С.Д. Гусарев підкреслює, що юридичне консультування сьогодні має достатньо складну структуру та багатоаспектний зміст; воно перестало бути просто індивідуалізованою порадою і набуває характеру державно санкціонованого методу допомоги у розв'язанні різних життєвих проблем. Широке коло юридичних запитів клієнтів розширює спектр професійних моделей взаємодії суб'єктів консультування [3].

Цілі та зміст поетапної технології консультативної діяльності розглядаються у дослідженнях Л.О. Воскобітової, А.Б. Гутнікова, А.О. Краснейчук, Л.П. Михайлової, Є.С. Шугриної. Технологічна схема консультаційного процесу, запропонована А.О. Краснейчук, передбачає трьохетапний характер її реалізації: на першому етапі здійснюється підготовка до консультування; другий етап включає обов'язкову діагностику стану управлінської проблеми; на третьому етапі відбувається безпосереднє консультування з розробки альтернативних шляхів вирішення проблем; четвертий етап завершується консультуванням з упровадження альтернатив [7; 1].

У працях Л.О. Воскобітової наведено п'ятиетапну технологію консультування залежності від цілей та змісту юридичної допомоги клієнтам (таблиця 3) [1, 186-195].

Таблиця 3. Технологічні етапи консультування:

Етапи консультування	Мета	Зміст етапу
I підготовчий етап може тривати від декількох хвилин до декількох днів, тижнів і навіть місяців.	Підготовка до консультування. Така підготовка є обов'язковим перехідним етапом між інтерв'юванням та консультуванням.	Здійснюється резюмування та узагальнення інформації, отриманої юристом у процесі інтерв'ю та вивчення документів справи. За нормативними актами уточнюються і з'ясовуються тексти законів і зміст правових норм; з них обираються необхідні відповідно до фактів та вимог клієнта, з'ясовується межа їх дії і наслідки застосування. Визначаються можливі процедури з реалізації правових норм відповідно до ситуації клієнта, необхідні дії та зусилля; з'ясовуються можливі матеріальні, часові та інші витрати. Обирається доцільна форма майбутньої консультації (усна чи письмова), підбираються для клієнта додаткові матеріали.
II організаційний етап.	Зустріч з клієнтом і роз'яснення порядку проведення консультації	Формуються психологічні й організаційні основи консультування. Проводиться зустріч клієнта і встановлення з ним необхідного для консультування контакту з урахуванням отриманих в ході інтерв'ювання уявлень про характер, рівень освіти та культури, здібності і манеру поведінки клієнта. Визначається порядок проведення консультації, з'ясовуються можливості часових витрат з боку юриста та клієнта для спокійного і всебічного обговорення всіх необхідних питань. Встановлюється порядок обговорення питань та варіантів рішення проблеми.
III роз'яснювально-прогнозувальний етап (центральний, найбільш важливий).	Роз'яснення клієнту можливих варіантів рішення проблеми і аналіз можливих наслідків кожного з них	Клієнту розкриваються всі можливі варіанти рішення проблеми, у т.ч. й ті, що можуть не сподобатися клієнтові. Здійснюється попередження клієнта про можливі невдачі. Прогнозуються можливі наслідки у ході обговорення за участю клієнта. Клієнтом можуть повідомлятися додаткові невідомі юристові факти. Роз'яснюються способи і можливі затрати реалізації варіантів, роль самого клієнта у реалізації кожного з них.
IV етап вибору оптимального варіанту є відповідальним	Допомога клієнту у виборі оптимального варіанту рішення проблеми	Клієнту пропонується найбільш оптимальне на думку юриста рішення. Клієнт має право зупинити свій вибір на іншому варіанті. У такому випадку юрист зобов'язаний повторно роз'яснити клієнтові сутність і наслідки обраного ним варіанту. З'ясовується готовність клієнта до більших витрат або втрат. Клієнтові пропонується обґрунтувати свій вибір, поділитися баченням його реалізації та можливих результатів.

V етап завершальний	Визначення стратегії і тактики реалізації прийнятого рішення	Із усіх запропонованих варіантів за допомогою юриста клієнтом обирається найбільш для нього оптимальний. Чітко визначаються необхідні дії і розподіляються обов'язки між юристом та клієнтом. Визначаються строки, прогноуються можливі та необхідні додаткові зустрічі з клієнтом, обговорюються питання та пропозиції зі складання необхідних юридичних документів.
---------------------	--	---

У змісті юридичної консультації А.Б. Гутніков, Л.П. Михайлова та Є.С. Шугрина серед основних видів юридичних дій виділяють: оцінку життєвої або виробничої ситуації суб'єкта права, який здійснив запит на консультування; обґрунтування правових підстав для юридичного вирішення ситуації клієнта; аналіз правомірних варіантів її вирішення; надання пояснень та рекомендацій у доступній для розуміння клієнтом формі; попередження клієнта про можливі неприємні обставини юридичного вирішення його ситуації.

Дослідниками запропоновано змістовий алгоритм взаємодії консультанта з клієнтом, а саме:

- Юрист здійснює вивчення проблеми та можливих варіантів її вирішення. Робиться аналіз можливих наслідків кожного з них. Варіанти та результати їх аналізу пояснюються клієнтові.

- Клієнт намагається зрозуміти пояснення юриста про переваги та недоліки запропонованих варіантів. Аналізує можливі для нього вигоди та втрати. Ним обирається один із можливих варіантів, визначається його оптимальність з урахуванням власних бажань і прагнень.

- Після вибору одного з варіантів вирішення проблеми юрист і клієнт разом обговорюють шляхи та засоби його реалізації. Планують необхідні майбутні дії [1].

Про складності консультативної діяльності у своїх працях пише В.М. Савіщенко, адже у процесі консультування неодноразово повторюються стереотипні (стандартні) ситуації та, як окремий випадок, трапляються унікальні, нестандартні ситуації. Тому юристові у ході пояснень доводиться зважати на різноманітність людських характерів, настроїв та поведінки, виявляючи терплячість, витримку, врівноваженість, тактовність [9].

Не менш важливим є висновок про психологічну готовність консультанта до роботи з різними людьми. На думку Л.О. Воскобітової та Л.П. Михайлової, у ході консультування юрист повинен враховувати типологію психологічних портретів клієнтів. Спеціалісти до першого типу «довірливої дитини» відносять клієнтів, які не бажають вникати в сутність юридичних пояснень, брати участь в аналізі запропонованих варіантів, обговорювати їх наслідки, можливі дії та кроки. Граючи роль нерозуміючої людини, вони намагаються відмежуватися від проблеми і перекласти всю відповідальність на юриста.

До другого типу «скептика» відносять клієнтів, які хоча і звернулися по юридичну допомогу, проте не вірять в можливість успіху, сумніваються в будь-яких пропозиціях юриста, вважають даремними всі зусилля. Третій тип утворюють вперті клієнти. Маючи високу самооцінку та впевненість у своїй правоті, такі клієнти наполягають тільки на запропонованих ними діях, відкидаючи всі докази та пояснення консультанта стосовно юридичного аспекту їх проблеми. Серед усіх найкращим типом є здатний і готовий до співробітництва клієнт. Проте у ході кон-

сультування юристові необхідно досягти співробітництва від будь-якого клієнта, не зважаючи на особливості його особистості, характеру та типу поведінки [8; 1].

Вважаємо за необхідне підкреслити, що у практиці консультування склалися два підходи до побудування взаємостосунків юриста з клієнтом. Перший підхід полягає в опорі юриста на власний професіоналізм. З власної ініціативи юрист пропонує клієнту найбільш простий, результативний, дешевий шлях рішення проблеми, враховуючи власний професійний досвід. Думка клієнта не береться до уваги. Недоліком такого підходу може бути протиріччя між поглядами юриста та клієнта на оптимальний варіант вирішення проблеми. Другий підхід передбачає опору юриста на інтереси клієнта. Юрист зважає не фактичні обставини клієнта, але й його прагнення та бажання. Як недолік застосування цього підходу практики вказують на ймовірний ризик йти на повідці у клієнта [1; 3; 7].

Специфічні особливості консультування як інтелектуальної, так і практичної взаємодії юриста з клієнтом обґрунтовано у роботах А.М. Бражникової. Наголошуючи на складнощях та протиріччях реального життя і проблемних ситуацій суб'єктів права, дослідниця вказує на можливість та навіть, в окремих випадках, необхідність врахування моральних, соціальних, економічних або політичних факторів, що можуть суттєво вплинути на вирішення юридичної справи клієнта (спадкові або психічні захворювання в сім'ї, підприємницька діяльність в родині, творчий характер професійної праці клієнта тощо). В аспекті дослідження професійних функцій юристів А.М. Бражnikовою доведено взаємозалежність розумових дій консультанта та їх порівняння із законодавчими вимогами й юридичними нормами. Для успішного виконання цих професійних дій юристам необхідні спостережливість, уважність, логічне мислення. Присутність в консультативній діяльності факторів моральної відповідальності за її результати підвищує вимоги до професійних дій юриста.

Одним із важливих аспектів розв'язання поставлених у науковій статті завдань є виявлення впливу професійних знань та умінь на успішність консультативної діяльності юристів. Зокрема, А.Б. Гутніков та Л.О. Воскобітова вказують, що консультантові доводиться використовувати всю теоретичну базу вивчених у вузі академічних навчальних курсів для досягнення правильної відповіді у консультативній допомозі клієнту. Окрім знань, у процесі консультування юристові необхідні уміння: аналізувати фактичну інформацію, виділяти юридично значимі обставини та виокремлювати головне від другорядного; орієнтуватися в нормативному матеріалі і підводити правову основу для вирішення проблеми; аналізувати норми права та судову практику; знаходити альтернативи дій клієнта для досягнення цілей; чітко, зрозуміло і доступно пояснювати клієнтові правову основу його проблеми і можливих рішень; прогнозувати позитивні та негативні наслідки дій

клієнта; передбачувати наслідки консультації на випадок правильного й неправильного сприйняття рекомендацій клієнтом [1, 181-185].

Таким чином, проведені дослідження дозволяють дійти таких **висновків**:

1. Актуальність дослідження проблеми формування готовності майбутніх юристів до консультативної діяльності зумовлена загальними тенденціями розвитку сучасного українського суспільства, зміною інфраструктури держави, інтенсивною потребою громадян в правовій допомозі кваліфікованих спеціалістів.

2. Встановлено, що специфічні особливості юридичної праці через характеристики зовнішніх і внутрішніх компонентів у значній мірі впливають на структуру та зміст критеріїв готовності працівників до консультативної діяльності. Консультативна діяльність є важливою складовою у змісті праці юрисконсультів, адвокатів, нотаріусів та їх помічників.

3. У процесі консультативної діяльності, окрім надання порад та висновків, юристам доводиться здійснювати підготовку проектів документів та їх візування, перевіряти фінансову надійність, забезпечення зовнішньої та внутрішньої безпеки суб'єктів права, упереджувати правопорушення та вести правовиховну роботу. За характером взаємодії з клієнтом консультування має ряд відмінностей від інтерв'ювання, пов'язаних із цілями, розподілом комунікативних ролей, характером передачі інформації та вимогами до організації консультативного діалогу.

4. Аналіз сучасних технологій юридичного консультування дає підстави говорити про складність структури та багатоаспектний зміст консультативної допомоги клієнтам. Серед основних етапів консультативної діяльності юристів виділяють підготовчий, організаційний, роз'яснювально-прогнозувальний, вибору оптимального-варіанту і завершальний. У ході реалізації зазначених етапів консультант повинен бути готовим як до повторюваних, стереотипних, так і унікальних, нестандартних ситуацій.

5. Важливою є психологічна готовність консультанта до взаємодії з різними типами клієнтів. Під час консультування юристові доводиться обирати різні підходи до побудування взаємодії з клієнтом залежно від його психологічного портрету. Суворі правова регламентація дій юриста та присутність ризику надмірного застосування владних повноважень сприяють психологічній напруженості консультативної діяльності.

Складність юридичного тлумачення життєвих ситуацій вимагає враховувати сукупність моральних, соціальних, економічних або політичних обставин клієнта. Тому успішність консультативної діяльності безпосередньо залежить від бази отриманих у юридичному вузі знань та умінь. У межах консультативної діяльності студенто-майбутньому юристові необхідно оволодіти вміннями аналізувати інформацію, норми права та судову практику, виділяти головне і другорядне, обґрунтовувати альтерна-

тивні правові шляхи вирішення проблеми, здійснювати зрозумілі і чіткі пояснення можливих рішень, прогнозувати позитивні та негативні наслідки вибору клієнтів.

Література:

1. Профессиональные навыки юриста: Опыт практического обучения / Под ред. Л.А.Воскобитовой, Л.П.Михайловой, Е.С. Шугриной / Воскобитова Лидия Алексеевна, Михайлова Людмила Петровна, Шугрина Екатерина Сергеевна. – М.: Дело, 2001. – 416с.
2. Бризгалов І.В. Юридична деонтологія: Короткий курс лекцій / Ігор Володимирович Бризгалов. – К.: МАУП, 2003. – 3-тє вид., стереотип. – 48 с.
3. Гусарев С.Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти / Станіслав Дмитрович Гусарев. – К.: Знання, 2005. – 375 с.
4. Класифікатор професій: ДК 0003:2005. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
5. Сливка С. Юридична деонтологія. Підручник / Степан Сливка. Вид. 2-е, пере-роб. і доп. – К.: Атіка, 2003. – 320 с.
6. Ожегов С.И. Словарь русского языка: Ок. 57 000 слов/ Под ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 18-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1986. – 797 с.
7. Краснейчук А. Управлінське консультування як різновид консультативної діяльності в системі державного управління України / Алла Краснейчук // Вісн. НАДУ. – 2007. – № 1. – С. 43–50.
8. Анисимова Т.И. Дидактические условия формирования профессионально важных качеств личности у будущих юристов в вузе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Анисимова Тамара Ивановна. – Казань, 2003. – 202 с.
9. Савищенко В.М. Педагогічні умови формування професійно значущих якостей майбутнього юриста в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Савищенко Вікторія Миколаївна. – Запоріжжя, 2008. – 262 с.

Василенко М. Е. Структурогенез професійних особностей юридического консультування

Анотация. В статье раскрыты формы, содержание и методы юридической консультативной деятельности. Определены профессиональные особенности юридического консультування, охарактеризованы технологии взаимодействия юриста с клиентами. Выявлены требования консультативной деятельности к профессиональной подготовке студентов юридических специальностей.

Ключевые слова: юридические профессии, технология консультування юридическое консультування, этапы консультування, содержание, формы и методы консультативной деятельности.

Vasilenko M. The structure of the professional features of legal advising

Summary. In the articles forms, maintenance and methods of the legal consultative activity are given. The professional features of the legal advising are certain, technologies of cooperation of lawyer are described with clients. The requirements of consultative activity are found out to professional preparation of students of legal specialities.

Key words: legal professions, technology of advising, legal advising, stages of advising, maintenance, forms and methods of consultative activity.